

مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران

تدوین راهکارهای مدیریت تأثیرات سفرهای اقماری بر شهر تهران مبتنی بر اخذ عوارض و تبیین الزامات و شیوه های آن

با رشد روز افزون جمعیت و همچنین به دلیل عدم وجود درآمد پایدار و مطمئن در شهرها، شهرهای بزرگ و کلانشهرها با مشکلات مهاجرت از شهرهای کوچک روبرو شده است. مشکلات ترافیکی ناشی از این افزایش جمعیت در کلانشهرها منجر به ایجاد شهرهای جدید در اطراف کلانشهرها شده است. هدف اصلی ایجاد این شهرهای جدید، کاهش تمرکز جمعیت در کلانشهرها بوده است، ولی به دلیل رشد مهاجرت به این شهرها و قرار گرفتن مقصد اغلب سفرهای ساکنان این شهرهای جدید (به ویژه سفرهای شغلی) در کلانشهرها، مشکلات عدیده ترافیکی در ورودی شهرهای اصلی ایجاد شده است. کلانشهر تهران نیز با توجه به چنین سیاستهایی و با توجه به جذابیت تهران به عنوان مرکز اقتصادی کشور با مشکلات فراوانی در ورودی شهرها روبرو شده است، این درحالی است که هنوز جمعیت شهرهای جدید به جمعیت افق طرح نرسیده است. از این رو، توجه به این موضوع هم از دید کوتاه مدت و هم از دید بلند مدت ضروری بنظر میرسد. بررسی تجارب سایر کشورها نشان می دهد که سیاستهای مختلفی برای کنترل سفرهای شهرهای اقماری مورد ارزیابی قرار گرفته است. یکی از این سیاستها، سیاست قیمت گذاری و اخذ عوارض بوده است که به شیوه های مختلف اجرا شده است. اما آنچه که بایستی علاوه بر این موضوع توجه ویژه به آن کرد، تمرکززدایی در شهر تهران است. عوارض مسلما به عنوان راهکار کوتاه مدت خواهد بود و احتمالا اثرات منفی اجتماعی و اقتصادی زیادی را به شهر تهران وارد خواهد کرد. در این مطالعه نیز سعی شده است که به بررسی اعمال این سیاست در کاهش سفرهای اقماری در کوتاه مدت و بلندمدت پرداخته شود و سیاستهای دیگری نیز که احتمالا هزینه های اجتماعی و اقتصادی کمتری را خواهد داشت نیز مورد ارزیابی قرار گیرد. سپس با توجه به نظرات کارشناسان خبره بهینه ترین روش مدیریت این سفرها ارائه گردد. همانطور که بیان شد سناریوهای مطرح برای کاهش اثرات سفرهای شهرهای اقماری بر شهر تهران از طریق جلسات اتاق فکر تعیین شد. بدین منظور شش سناریو تعیین و ۵ معیار جهت اولویت بندی سناریوها مشخص شد که شامل موارد ذیل است:

۱- اثرات ترافیکی

۲- اثرات اجتماعی

۳- اثرات زیست محیطی

۴- هزینه طرح

۵- پدافند غیرعامل

خروجی مطالعه نشان میدهد که شناسایی اهداف سفرهای شهرهای اقماری به تهران و برنامه ریزی به منظور کاهش سفرهای صورت گرفته با انجام مطالعات آمایش سرزمین در افق طولانی مدت بیشترین اثر را خواهد داشت؛ اما می توان در یک برنامه ریزی، سفرها را با اخذ عوارض در مکانهای مناسب ورودیهای شهر تهران در افق طرح کوتاه مدت (۵ سال) مدیریت نمود و سپس گزینه شناسایی اهداف سفرهای شهرهای اقماری به تهران و اجرای خروجی مطالعات

آمایش سرزمین را به تنهایی مطرح کرد. لذا سناریو ترکیبی زیر به عنوان سناریو مناسب در جهت کاهش اثرات سفرهای اقماری بر شهر تهران پیشنهاد گردید.

تعیین اهداف سفرهای شهرهای اقماری و انجام مطالعات آمایش سرزمین در جهت کاهش سفرهای صورت گرفته به تهران + اخذ عوارض در ورودیهای مناسب و منتخب شهر تهران

همچنین با توجه به سناریو پیشنهادی دستورالعمل اجرایی جهت اجرای راهکار دارای اولویت به شرح ذیل پیشنهاد می گردد:

- ۱- توصیه میگردد مطالعات آمایش سرزمین در قالب ضوابط ملی آمایش سرزمین صورت گیرد.
- ۲- در روند انجام مطالعات و با توجه به اینکه طرح های در حال ساخت و یا آتی توسعه حمل و نقل عمومی و بویژه مترو مصوب گردیده است، توصیه میگردد که سند TOD و همچنین یکپارچه سازی حمل و نقل همگانی به عنوان سندهای بالادستی مورد استفاده قرار گیرد.
- ۳- در بحث نحوه اخذ عوارض نیز توصیه میشود از تجهیزات DSRC به عنوان فن آوری نوین استفاده گردد. این فناوری یک بستر ارتباطی یکپارچه از نوع بی سیم میان تجهیزات رادیویی پیش بینی شده در بخش الکترونیک خودرو با تجهیزات مشابه در خودروهای دیگر و تجهیزات رادیویی نصب شده در کنار مسیرهای عبور خودروها ایجاد می کند که کاربردهای بسیار متنوع در سامانه های حملونقل هوشمند را ممکن می سازد و از این نظر یک نقطه عطف در یکپارچگی و هوشمند سازی سامانه های حمل و نقلی محسوب میشود.
- ۴- در بحث قیمت گذاری معابر نیز توصیه میشود با توجه به تجارب کشورهای مختلف قیمت گذاری متناسب با حجم تردد عبوری و برای ساعات اوج و غیراوج متفاوت باشد. همچنین به منظور تعیین قیمتگذاری دقیق، مطالعات قیمت گذاری معابر برای محورهای مواصلاتی صورت گیرد.
- ۵- پیشنهاد می گردد مطالعات شناسایی معابر ورودی و مکانیابی نصب تجهیزات، قیمت گذاری اخذ عوارض و مطالعات آمایش سرزمین در یک بازه زمانی یکسان شروع گردد.
- ۶- همچنین توصیه می گردد پس از شروع پیاده سازی نتایج مطالعات آمایش سرزمین و متناسب با بازخوردهای حاصل شده از اثرات اجرا، میزان اخذ عوارض کاهش یافته و در صورت نیاز در شرایط بحرانی فعال گردد.